

REPERCUSIUNILE CRIZEI GLOBALE ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA

Artur CORCODEL, Dan CORCODEL

Analiza crizei economico-financiare în Republica Moldova reprezintă un subiect aparte, de o importanță majoră. Nivelul economic maxim (din anul 1989) de până la declanșarea reformelor nu a fost recuperat de către Republica Moldova. Gradul de recuperare a nivelului maxim de dezvoltare economică în Republica Moldova este cel mai mic din lume.

De aproape un deceniu, conform datelor principalelor structuri economico-financiare internaționale, Republica Moldova, ca nivel de dezvoltare (PIB sau consum *per capita*), se află ferm pe ultimul loc în Europa. Datele din retrospectivă arată că decalajul dintre ultimul loc, rezervat Republicii Moldova (cu o cotă a populației sărace de peste 4/5 din total), și penultimul este în creștere [1, p.2].

Criza financiar-economică mondială nu trebuie tratată doar ca un act de moment, ci ca un proces de durată. Durata și consecințele crizei depind de mai mulți factori. Pentru Republica Moldova constituie un factor de mare risc proporțiile economiei. Valoarea absolută a PIB-ului nostru este comparabilă cu cifra de afaceri a unor companii din regiune: Rompetrol sau Petrom. La figurat vorbind, economia noastră poate fi descrisă ca un spațiu în care se vând mărfurile importate pe banii câștigați în exterior de către moldovenii plecați la muncă provizorie peste hotare. Deci, în mare măsură, situația economică din Republica Moldova depinde de fluxurile valutare din exterior (care devansează ca mărime încasările din export, precum și veniturile bugetare.) Este dificil de caracterizat economia actuală a țării noastre în termeni optimiști. E greu de apreciat economia unei țări care are un potențial de 2 milioane de lucrători și doar cu 1 milion de locuri de muncă [2, p.51].

În calitate de factori suplimentari, care pot agrava situația, putem evidenția cel puțin următorii:

1. Criza din statele în care se află majoritatea moldovenilor la muncă (Rusia, Italia, Spania, Ucraina etc.) va conduce la revenirea unei părți dintre aceștia în patrie (unii cu salarii parțial nerecuperate). În acest context, conform estimărilor specialiștilor, vor reveni circa 500 de mii de angajați în alte state.

2. Diminuarea posibilă a intrărilor valutare și evoluția nefavorabilă a exportului și a deficitului comercial.

3. Economia Moldovei este extrem de deschisă: valoarea PIB-ului este comparabilă cu mărimea comerțului exterior. Cota capitalului străin în sectorul bancar depășește 70% din total.

4. Intrările valutare din exporturi sunt extrem de ne semnificative: sub 2/5 din plățile pentru importuri. Mai mult decât atât, exportul Republicii Moldova este foarte vulnerabil. De exemplu, o cotă semnificativă în exporturi

aparține producției sectorului agroindustrial, iar livrările sunt orientate geografic unilateral. Agravarea situației valutare și economice din Rusia poate conduce la diminuarea livrărilor respective, cu consecințe nefavorabile pentru agenții economici și economie, în general. De asemenea, potrivit datelor Ministerului Reintegrării, uzina metalurgică din Râbnîța/ Râmnița (UMR) asigură circa 50% din producție (în anul 2008, aproximativ 1100 mil. dol.) și peste 60% din exportul regiunii. Diminuarea cererii de metale pe piața internațională poate conduce, într-un termen scurt, la agravarea situației economico-financiare, și așa extrem de complicată, din regiunea transnistriană. Rezervele la depozitele UMR deja au crescut în ultimele luni cu mult peste norma obișnuită. Altfel vorbind, s-au micșorat substanțial încasările valutare.

5. Datoriile externe ale Republicii Moldova depășesc cu mult rezervele valutare (circa de două ori) [2, p.61].

Câteva posibile măsuri anticriză:

1. În situația în care statele cu economii sănătoase recurg la etatizări, inclusiv în sectorul bancar, trebuie stopat așa-numitul proces de privatizare (efectuat tradițional la prețuri sub valoarea reală, deci, de fapt, în mod fraudulos). În special, aceasta se referă la Banca de Economii, care ar trebui să rămână cu statut public. Atât experiența altor state din sec. XX, precum și cea din ultimul timp, au arătat univoc că, la timp de criză, rolul statului crește. Cu cât mai eficient utilizează autoritățile publice pârghiile ce le au la dispoziție, cu atât mai eficient și rapid decurge ieșirea din criză. Respectiv, una din cauzele de bază ale apariției crizei a fost și este liberalismul excesiv în domeniul economiei.

2. Urmează a fi majorate substanțial plafoanele depozitelor bancare garantate. (Actuala statistică bancară defectuoasă, precum și secretizarea ei, nu permite să stabilim care ar fi plafonul necesar al mărimii depozitelor garantate ce ar asigura, de exemplu, 90-95% din suma totală a depunerilor bancare.) Trebuie să ținem cont de faptul că o bună parte a depunerilor revin titularilor care se află în afara Republicii Moldova. Dacă până nu demult, pentru aceștia era atractivă mărimea dobânzii din băncile comerciale de la Chișinău, atunci în noile condiții, mai importantă devine garanția integrității acestora. Lipsa unor atare garanții poate conduce, într-o perspectivă nu prea îndepărtată, la retragerea sau reorientarea geografică a acestora.

3. Cu altă ocazie (cu 5-10 ani în urmă), am menționat asupra necesității înființării unor bănci de stat, în special a Băncii Ipotecare și a unei Bănci Investiționale. În acest context, revenim și asupra importanței ratei dobânzii și a politicii de creditare.

4. Se impune revizuirea politicii cursului valutar, care ar reflecta situația economică reală și ar contribui la relansarea economiei. Menținerea artificială a cursului va conduce la epuizarea rezervelor valutare în următoarele luni.

5. De asemenea, trebuie reformată politica în domeniul comerțului exterior, precum și cea valutară. În primul rând, se impune optimizarea structurii rezervelor valutare și majorarea substanțială (cel puțin de 2 ori) a cotei monedei euro în total. De fapt, acest lucru deja trebuia să fie realizat către anii 2004-2005, așa cum a procedat România. Orientarea strategică a Republicii Moldova spre UE ne arată univoc că și structura rezervelor valutare trebuie să fie pro-UE.

6. E necesară relansarea politicii investiționale, care rămâne a fi problema macroeconomică majoră pe termen mediu și lung.

7. Se impune (încă din anii 1999-2002) atașarea leului de moneda unică europeană.

8. Odată cu adoptarea unor măsuri eficiente și în timp util, se cere să fie ameliorat radical și modul de prezentare a informațiilor socioeconomice, în primul rând – a celor financiare. Lipsa unor date bancare elementare sau secretizarea acestora reprezintă un factor de risc [3].

Putem afirma că actuala putere ar trebui să dea dovadă de înțelepciune în politicile interne și să nu-și asume reforme care nu vor duce la nimic altceva decât la presiuni financiare pe care bugetul moldovenesc nu le va putea suporta.

Referințe:

1. PATRAȘ, Mihai. Împrumuturile externe ale Republicii Moldova: evoluție, probleme și perspective / Mihai Patraș, Corina Patraș. În: *Economistul*, 15.11.1999, p.1-3.
2. PATRAȘ, Mihai. Împrumuturile publice ale Republicii Moldova: evoluție, eficiență, necesitate și posibilitate a convertirii acestora. În: *Administrarea publică*, 2003, nr.1, p.61.
3. HADÎRCĂ, Sorin. *Politica investițională și datoriile externe*. <http://www.e-democracy.md/publications/tranzitia/3politicainvestitionala/>